

Búðardal 16. mars 2019

Umhverfis- og auðlindaráðuneytrið
Skuggasundi 1
150 Reykjavík

Efni: Umsögn um drög að frumvarpi til laga um breytingu á lögum um náttúruvernd nr. 60/2013, mál nr. S-74/2019.

Í samráðsgátt stjórnvalda er til umsagnar frumvarp til laga um breytingu á lögum um náttúruvernd nr. 60/2013 sem áformað er að leggja fram á vörðingi.

Orðlag í frumvarpsdrögunum er mjög óljóst og rýrir núverandi rétt landeigenda til að verja land sitt fyrir ágangi. Það þarf því að skýra orðlagið í frumvarpinu mun betur, eigi að leggja þetta mál fyrir þingið.

Í frumvarpinu eru lagðar til breytingar á lögum í því skyni að styrkja almannarétt einstaklinga sem ferðast um óræktuð eignarlönd í byggð. Lagt er til að óheimilt verði að meina einstaklingum að fara um slík svæði nema nauðsynlegt sé að takmarka umferð vegna nýtingar eða verndunar svæðisins. Jafnframt er lagt til í frumvarpinu að ekki verið lengur heimilt að takmarka umferð um slík svæði með gjaldtöku fyrir aðgang.

Forn ákvæði um rétt almennings til að fara um landið eru fráleitt nauðsynleg með sama hætti og áður var. Afar óeðlilegt er að færa þennan forna umferðarrétt einstaklinga í þann búning að ferðamenn eigi nú að öðlast óskoraðan rétt til þess að fara um eignarlönd manna án nokkurra skilyrða. Þannig er hundruðum þúsunda ferðamanna veitt heimild til þess að koma akandi, nema staðar við eignarlönd manna hvar sem þau kunna að vera staðsett og fara um þau að eigin geðþótta með tilheyrandi hættu á mengun, ónæði og náttúruspjöllum.

Á móti vikkun á framangreindum rétti einstaklinga er lagt til í frumvarpinu að landeigendur hafi meiri rétt til að ákveða hvort land þeirra í byggð sé nýtt undir endurteknar skipulegar hópferðir í atvinnuskyni. Þá er gert ráð fyrir beinu samþykki hlutaðeigandi landeiganda fyrir slíkri nýtingu þriðja aðila á landi hans sé hætta á spjöllum á náttúru eða ónæði. Texti frumvarpsins ber hins vegar keim þess að verið sé að taka réttinn af landeigendum og nýta hann ferðaþjónustunni til framtíðar. Heimildir landeigenda til að áfmarka umferð eða stjórna henni eru litlar og óskýrar og réttur þeirra til gjaldtöku afnuminn. Þannig snýr eina takmörkunin varðandi það að leita þurfi leyfis landeiganda að áður nefndum skipulögðum endurteknum hópferðum um ákveðna staði á eignarlöndum í byggð; endurteknar hópferðir sem skipulagðar eru í atvinnuskyni og valdið geta spjöllum á náttúru eða ónæði. Hér eru sett þannig skilyrði fyrir því að leita þurfi samþykkis landeiganda að ekki er með nokkrum hætti mögulegt fyrir landeigendur að átta sig hvort þeir geti gert athugasemdir við umferð um land þeirra. Ómögulegt er að segja til um hvort um sé að ræða hópferðir um land þeirra, hvort ferðirnar séu endurteknar, hvort þær séu skipulagðar í atvinnuskyni, séu líklegar til að valda ónæði eða kunni að valda spjöllum á náttúru landsins.

Dalabyggð er dreifbýlt sveitarfélag og landbúnaður er undirstöðuatvinnuvegur í dreifbýli sveitarfélagsins. Víða eru afgirt óræktuð eignarlönd sem bændur nýta fyrir búpening sinn. Er óhætt að fullyrða að slíkri landnotkun er ekki gefinn nægjanlegur gaumur í frumvarpinu.

Mörg sauðfjárbú eru í Dalabyggð og á mörgum þeirra er sauðfé haldið í afgirtum beitarhólfum vor og haust. Vorin eru sérstaklega viðkvæmur tími. Mikil umferð ókunnugra innan um lambfé að vori hefur stressandi áhrif á sauðfé sem þýðir beint afurðatjón að hausti í þessu samhengi má benda á reglugerð nr 252/1996 um friðun tiltekinna villtra fuglategunda, friðlýsingu æðavarps, fuglamerkingar, hamskurð o.fl. Samkvæmt þeim er utanaðkomandi umferð um æðarvörp er bönnuð frá 15. apríl til 14. júlí ár hvert. Einnig er á tímabilinu 15. mars til 15. ágúst óheimilt að koma nær arnarhreiðrum en 500 metra nema brýna nauðsyn beri til.

Oft kunna þeir sem vilja hafa frjálsa för um landið ekki að ganga um það svo vel sé. Því vaknar spurningin hver sé ábyrgur ef umgengnin verður til þess að hlið eru skilin eftir opin þannig að búfé komist út á þjóðveg þar sem lausaganga er bönnuð. Verður landeigandi bótaskyldur verði slys af völdum búfjár á landi hans ef slysið er tilkomið af vanþekkingu þeirra sem um landið fara á umgengni við búfé? Þá er ljóst að fólk þekkir alls ekki alltaf þolmörk viðkvæmra svæða svo að ástand þeirra verði ekki verra eftir heimsókn en fyrir.

Einnig skal bent á að frumvarpið mun gera kröfu um breytingar lögreglusamþykktar sveitarfélaga víða um land sem margar eru nýlegar. Til dæmis segir í 13. gr. lögreglusamþykktar fyrir Dalabyggð: „Enginn má án leyfis húsráðanda láta fyrir berast á lóðum hans eða landi.“

Mikilvægt er að íslensk stjórnvöld geri sér grein fyrir því að með fleiri ferðamönnum eykst hættan á því að smitsjúkdómar berist til landsins. Hættan er raunveruleg og má til dæmis nefna að vegna skorts á salernisaðstöðu ganga ferðamenn frá öllum heimshornum örna sinna í úthaga þar sem búfé og villt dýr eru með tilheyrandi smithættu. Einnig er nokkuð um að ferðamenn fóðri dýr með ýmiss konar matvælum sem ekki eru ætluð dýrum. Stýra þarf beinni snertingu ferðamanna við dýr þannig að hægt sé að bregðast við ef smitsjúkdóma verður vart. Miðað við núverandi ástand er þessum smitvörnum verulega ábótavant. Styrking almannaréttar skv. frumvarpsdrögunum er ekki til þess fallinn að styðja þetta atriði. Benda má á að í Noregi má ekki umgangast búfé fyrr en viðkomandi hefur dvalið 48 klst. í landinu og á Nýja-Sjálandi er mjög öflugt eftirlit með ferðamönnum við komu landsins vegna sérstöðu landsins sem eyríkis. Þessara atriða þurfa íslensk stjórnvöld að taka tillit til.

Vinna þarf að því að réttarreglur um náttúruvernd taki mið af og vegi saman margs konar hagsmuni. Leggja þarf áherslu á að slíkar reglur séu skýrar en jafnframt til þess fallnar að setta ólík sjónarmið.

Að lokum tekur Dalabyggð undir með Sambandi íslenskra sveitarfélaga að ríki, sveitarfélög, landeigendur og ferðaþjónusta þurfi að vinna að því að draga úr neikvæðum áhrifum af aukinni umferð ferðamanna á viðkvæma og vinsæla staði í íslenskri náttúru. Áframhaldandi vinnslu frumvarpsins þarf að nálgast að skynsemi og Dalabyggð hefur efasemdir um að auknar kröfur um sönnunarbygðir séu lagðar á landeigendur/bændur fyrir því að stöðva ágang ferðamanna á landi í þeirra eigu.

Virðingarfyllt,
F.h. Dalabyggðar

Kristján Sturluson
sveitarstjóri

